

Kış ve Gökyüzü

Gökyüzünü biraz tanıyan kime sorsanız, kışın en etkileyici takımyıldızının Avcı (Orion) olduğunu söyleyecektir size. Hatta, sadece bu yüzden birçok amatör gökbilimci için kış mevsimi yılın en önemli mevsimidir. Bu takımyıldız, parlak yıldızları ve belirgin biçimiyle, gökyüzünde kendini hemen belli eder.

Avcı Takımyıldızı'nı gökyüzünde bulmak oldukça kolay. Buna, Avcı'nın belini oluşturan, dizili üç yıldızdan başlayabilirsiniz. Bu yıldızlar hemen hemen aynı parlaklıktadır ve gökyüzünde bu şekilde birbirine yakın konumda bulunan başka yıldız grubu olmadığından bulunması çok kolaydır. Bu yıldızları bulduktan sonra, takımyıldızın öteki yıldızlarını da kolayca bulabilirsiniz. Avcıyı görebilmek için güneye doğru bakmalısınız. Ancak, saate ve mevsime göre, takımyıldızın bulunduğu yer güneydoğuyla güneybatı arasında değişir.

Avcı Takımyıldızı, çok sayıda yıldız içermesine karşılık, 7 parlak yıldız sayesinde tanınır. Bunlar, kemeri oluşturan 3 yıldız (Alnitak, Alnilam ve Mintaka), omuzları oluşturan iki yıldız (Betelgüz ve Bellatriks) ve ayakları oluşturan (Saif ve Rigel)

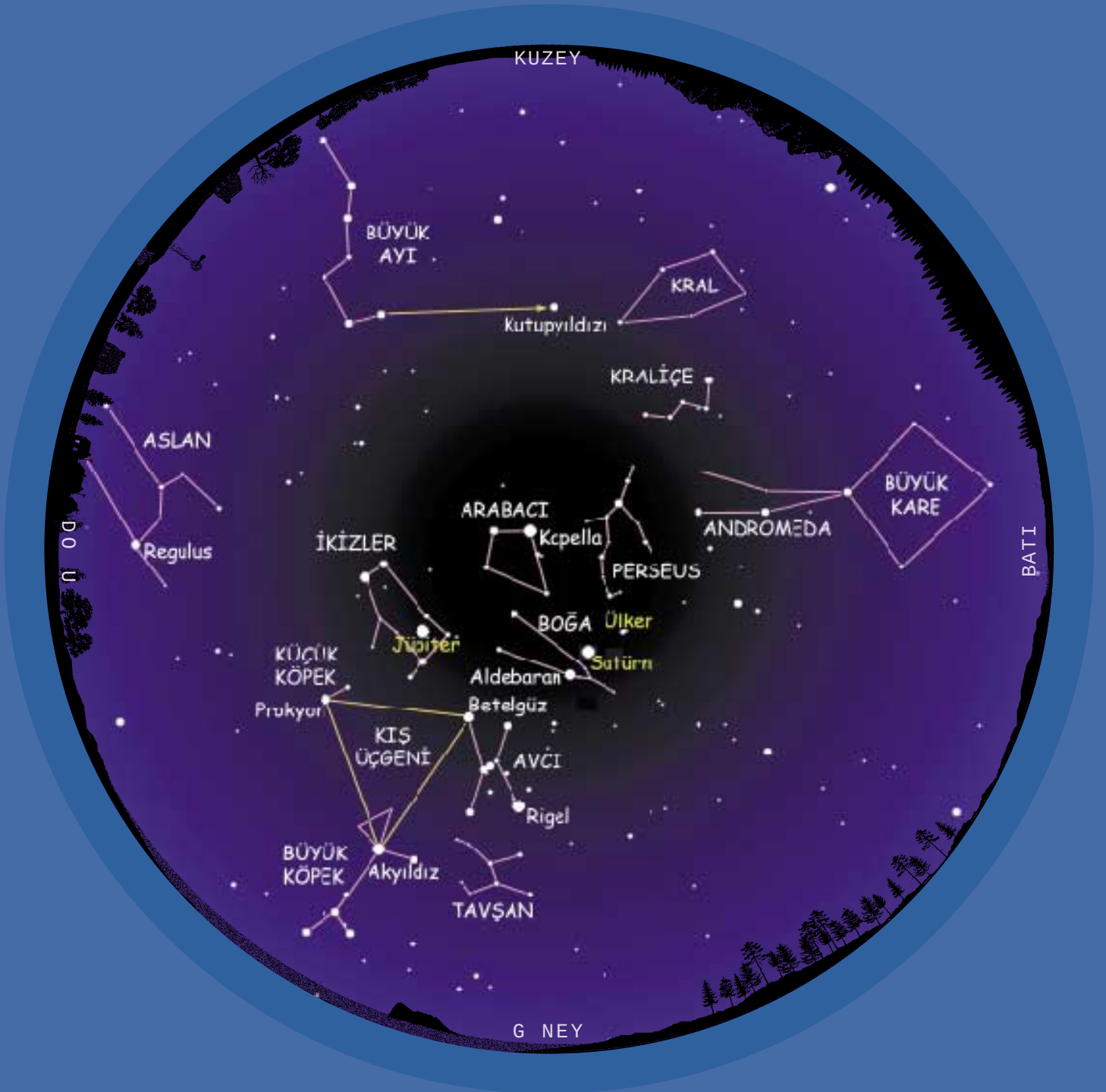
yıldızlardır. Avcı'daki Betelgüz, aynı zamanda Kış Üçgeni'nin de bir köşesini oluşturur. Parlak yıldızların oluşturduğu bu üçgen, Yaz Üçgeni ve Büyük Kare gibi gökyüzünde bulunması kolay belirgin şekillerden biridir. Kış Üçgeni'nin öteki iki kenarından birini gökyüzünün en parlak yıldızı Akyıldız, ötekini de Prokyon oluşturur.

Avcı'nın parlak yedi yıldızı, oluşturdukları insan benzeri biçim sayesinde, eski çağlarda da insanların ilgisini çekmiş ve bu takımyıldızla ilgili birçok öykü anlatılmış. Bunlardan en ünlüsü, Yunan Mitolojisi'ndeki öyküdür. Buna göre Orion, çok ünlü bir avcıdır ve öldüremeyeceği hiçbir varlık olmadığını öne sürer. Orion'a bir ders vermek isteyen tanrıça Hera, onu sokması için bir akrep gönderir. Orion akrebi ezer, ama akrep ölmeden önce onu sokar. Daha sonra her ikisi de gökyüzüne yerleşir ve ölümsüzleşirler. Gökyüzünde Avcı Takımyıldızı doğarken Akrep Takımyıldızı batır. Akrep doğarken de Avcı batır. Akrep, o günden bu yana, gökyüzünde Orion'u kovalamayı sürdürür.

Avcı, gökyüzünde bir elinde kalkanı (π_1 - π_6 yıldızları), bir elinde balyozuyla, boğaya (Boğa Takımyıldızı) karşı siper almış bir şekilde durur. Arkasındaysa köpekleri (Büyük Köpek ve Küçük Köpek) yer alır. Hemen ayaklarının dibinde duran tavşandan habersizdir.

Avcı Takımyıldızı, en ünlü bulutsulardan birine ev sahipliği yapar. Bu bulutsu adını takımyıldızdan alan Orion Bulutsusu'dur ve Messier Kataloğu'ndaki 42. gökcismidir (M42). Bu bulutsu, gökyüzünün en parlak bulutsusudur. Bu sayede, ışık kirliliğinin yoğun olmadığı yerlerde çıplak gözle kolaylıkla görülebilir. Orion Bulutsusu'nu gökyüzünde kolayca bulabilirsiniz. Avcı'nın kemerinden ayaklarının ortasına doğru inerseniz yarı yolda biri parlak üç yıldız görürsünüz. Bu yıldızlar, çevrelerindeki ışıltıyla dikkat çekerler. İşte bu ışıltı, Orion Bulutsusu'dur. Bu yıldızlar ve Orion bulutsusu, Avcı'nın kılıcını ve onun ışıltısını simgeler. Eğer bir dürbününüz varsa, bulutsuya bakarken onu kullanın. Bu şekilde bulutsu çok daha belirgin olarak görülecektir.

Orion Bulutsusu, yeni doğmakta olan yıldızlara ev sahipliği yapan bir yer. Bu bulutsu, bir yıldızın

oluşması için gereken hammaddeyi içeriyor. Hubble Uzay Teleskopu'nun çektiği fotoğraflarda, bu bulutsuda oluşan yeni yıldızlar görüntülenebildi. Üstelik, bu yıldızların çevresinde gelecekte gezegenlere dönüşebilecek, tozdan oluşan diskler var. Bulutsu, içinde bulunan ve "Trapez" olarak adlandırılan dört parlak yıldız sayesinde parlıyor.

Avcı'nın yıldızlarından Betelgüz bir kırmızı süperdevdir. Baktığınızda kırmızı rengini farkedersiniz. Kırmızı devler, yaşamlarının son evresine gelmiş yıldızlardır. Bu yıldızlar, süpernova patlaması denen çok şiddetli bir patlamayla ölürler. Kırmızı devlerin yüzeyleri soğuk (yaklaşık 3.500 derece) olur. Bu, yüzey sıcaklığı yaklaşık 6.000 derece olan Güneş'le karşılaştırıldığında epeyce soğuk bir yıldız sayılır. Betelgüz gibi büyük

kütleli yıldızlar, çok güçlü bir şekilde patlayarak süpernova olurlar. Avcı'nın sol (bize göre sağ) ayağını oluşturan Rigel ise, Betelgüz'ün tersine çok sıcak, genç bir yıldızdır. Rigel, mavi görünür ve yüzey sıcaklığı 25.000 derecedir.

Gökyüzünün gezginlerine, yani gezegenlere gelirsek, kış aylarında, Jüpiter, Satürn ve Mars gökyüzünde. İkizler Takımyıldızı'nda yer alan Jüpiter'i çok kolay tanıyabilirsiniz. Çünkü, gökyüzünde Ay dışında ondan parlağı yok. Satürn, Boğa'da, Aldebaran'ın çok yakınında yer alıyor ve ondan daha parlak. Mars'sa, uzunca bir süredir olduğu gibi batı-güneybatı ufku üzerinde yer alıyor ve saat 22:00 civarında batıyor. Başka parlak yıldızların olmadığı bölgede bulunan Mars'ı, sarı rengi sayesinde kolayca tanıyabilirsiniz.